

Έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Α. Μεταξάς, Αν. Καθηγητής

Περιγραφή μαθήματος

Ενώ παλαιότερα η διδασκαλία του Ευρωπαϊκού Δικαίου έκανε τη διάκριση μεταξύ Θεσμικού Ευρωπαϊκού Δικαίου (μελέτη των θεσμών και του κανονιστικού συστήματος της ΕΕ) και Ουσιαστικού Ευρωπαϊκού Δικαίου (μελέτη των κανόνων που στηρίζουν τις πολιτικές και της ΕΕ), η εξέλιξη του ενωσιακού οικοδομήματος και η πορεία προς την πολιτική ενοποίηση οδήγησαν σε μια αλλαγή ορολογίας. Το μάθημα φιλοδοξεί να διερευνήσει τις θεωρητικές προϋποθέσεις ανάδυσης ενός Ευρωπαϊκού Δημοσίου Δικαίου, μέσα από μια “συνταγματική” ανάγνωση της ΕΕ και της ενωσιακής έννομης τάξης, δηλαδή με εργαλεία της συνταγματικής θεωρίας. Με αυτήν τη βάση, θα πραγματευτούμε ζητήματα όπως αυτό της νομιμοποίησης, της δημοκρατίας, της σχέσης ευρωπαϊκής και εθνικών εννόμων τάξεων, του σεβασμού της εθνικής ταυτότητας, της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ΕΕ.

Το μάθημα αποσκοπεί στην κριτική κατανόηση των μηχανισμών της ευρωπαϊκής ενοποίησης και στην ανάδειξη των κεντρικών προβλημάτων που θέτει το ενωσιακό κανονιστικό και πολιτικό σύστημα σε σχέση με βασικές παραδοχές του ευρωπαϊκού συνταγματικού πολιτισμού.

Περιεχόμενο μαθήματος

Στο μάθημα, θα δοθεί έμφαση στο Ευρωπαϊκό Συνταγματικό Δίκαιο. Εξετάζεται η συνταγματική ιστορία της ΕΕ, η έννοια ενός Ευρωπαϊκού Συντάγματος σε σχέση με τους κλασσικούς ορισμούς Συντάγματος και κράτους και υπό το πρίσμα των σχέσεων ευρωπαϊκού και εθνικού δικαίου, καθώς και τα μοντέλα που προτείνονται στη θεωρία. Στη συνέχεια αναπτύσσονται οι βασικές “συνταγματικές” αρχές της ΕΕ: το αξιακό σύστημα της ΕΕ, η αρχή του κράτους δικαίου, η αρχή της διάκρισης των λειτουργιών, η δημοκρατική αρχή. Μελετάται πώς και σε ποιο μέτρο οι αρχές αυτές ισχύουν στις σχέσεις ΕΕ - κρατών μελών, κρατών μελών μεταξύ τους, καθώς και σε σχέση με τους εθνικούς και τους ευρωπαίους πολίτες. Ειδικότερα απασχολούν τα ζητήματα του ελλείμματος δημοκρατίας και του σεβασμού της πολυμορφίας.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος ο/η φοιτητής/ήτρια προσδοκείται να έχει αποκτήσει τα βασικά γνωστικά εργαλεία που θα του επιτρέπουν να αναγνωρίζει τα βασικά ζητήματα που συγκροτούν τον σύγχρονο επιστημονικό και πολιτικό διάλογο για την ευρωπαϊκή ενοποίηση, ειδικά σε μια εποχή αμφισβήτησης και κρίσεων. Προσδοκείται επίσης να μπορεί ο φοιτητής να οργανώσει συγκροτημένη άποψη για τα ζητήματα αυτά.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Μεταξάς, Α., *Η Ποιοτική Ιδιαιτερότητα της Ενωσιακής Έννομης Τάξης - Αλληλένθεση, Κρίση, Εξάιρεση*, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2020
- Metaxas, A., «Reconsidering the Autonomy of EU Law – From Achmea to Opinion 1/17 and Beyond», in *European Politeia*, 2020
- Μεταξάς, Α. (επιμ.), *Η κρίση του Κράτους Δικαίου - The crisis of the rule of Law in the EU*, Εκδ. Ευράσια, Αθήνα 2019
- Μεταξάς, Α., *Ευρωπαϊκή Ένωση - Τα βασικά κανονιστικά κείμενα (κριτική έκδοση)*, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2017
- A.von Bogdandy, J.Bast (eds), «Principles of European Constitutional Law», Hart-C.H.Beck publ., *Nomos*, 2nd ed 2009
- Pernice, I., *Fondements du droit constitutionnel européen*, A. Pedone, Paris, 2004
- Pernice, I., «The Treaty of Lisbon: Multilevel Constitutionalism in Action», in *The Columbia Journal of European Law*, V 15/ no3 (2009), σελ. 349 επ.,
- Pernice, I., «Does Europe Need a Constitution? Achievements and Challenges After Lisbon», WHI-Paper 02/10, 2010 HallsteinInstitut, Humboldt-Universität zu Berlin
- Pernice, I., “Πολυεπίπεδος συνταγματισμός και η κρίση της δημοκρατίας στην Ευρώπη”, σε constitutionalism.gr, 2015, <https://www.constitutionalism.gr/pernice-polyepipedos-syntagmatismos/>
- Peters, A., *Elemente einer Theorie der Verfassung Europas*, Dunkker & Humblot, Berlin 2001
- Weiler, J. H. H., *The Constitution of Europe, «Do the new clothes have an emperor?» and other essays on European integration*, University Press, Cambridge 1999
- Schütze, R., *European Constitutional Law*, Cambridge University Press, 2d ed. 2015

- Παπαδοπούλου, Λ., *Εθνικό Σύνταγμα και Κοινωνικό Δίκαιο: το ζήτημα της 'υπεροχής'* (πρόλογος Δ. Θ. Τσάτσου), Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2009
- Τσάτσος, Δ. Θ., *Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία, Για μια Ευρωπαϊκή Ένωση των Κρατών, των Λαών, των Πολιτών και του Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Πολιτισμού*, Εκδ. Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2007
- Κανελλοπούλου-Μαλούχου, Ν.-Αθ., *Η χειραφέτηση της Ευρώπης, Συνταγματική θεωρία της ευρωπαϊκής ενοποίησης*, Εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2012
- Χάμπερμας, Γ., *Για ένα σύνταγμα της Ευρώπης*, Εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2012 (2011)
- Χρυσόχοου, Δ., *Θεωρία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, μια διαλεκτική συναρμογή*, Εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα, 2015

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση περιλαμβάνει, εκτός της κριτικής αποτίμησης της ενεργούς συμμετοχής των φοιτητών στο πλαίσιο των παραδόσεων, γραπτές εξετάσεις επί των θεματικών που καλύπτουν την ύλη του μαθήματος.